

Bródy András 75 éves

Bródy András a második világháború utáni magyar közgazdász generáció egyik legkiemelkedőbb képviselője, talán legszínesebb egyénisége. 1999-ben, díszdoktorrá avatásakor a Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen a laudáció egyik leghíresebb méltatójának szavaival indított: Wassily Leontief szerint „Bródy András hozzájárulása a tudományhoz nem egyéb, mint a Kelet és Nyugat közgazdaságtudományi áramlatainak kreatív, bizonyos mértékig dialektikus kombinációja.” Sajátos életpálya elismerése ez az értékelés, olyan életművé, mely az egyéni tehetség, a családi háttér és a kelet-európai lét különös ötvözetéből jött létre.

Anyja tipográfus, apja a Hungária Könyvkiadó vezérigazgatója. 1934–1943 között a Piarista, Evangélikus, majd a Gyakorló Gimnáziumokban tanul. Utána rendkívüli hallgató a matematika-fizika szakon Fejér Lipótnál. 1944 júniusa és decembere között munkaszolgálatos, megszökik és a szegedi egyetemen tanul tovább. 1946-tól a Hungária Könyvkiadó vezetését veszi át. 1948–1952 között a Közgazdaságtudományi Egyetem esti tagozatos hallgatója. Időközben már a Mávag karusszel esztergályosa.

1953-tól közgazdász a Kohó és Gépipari Tervezőirodán, ahol elkészíti a Diósgyőri Kohászati Művek input-output táblázatokon nyugvó önköltségi terveit. Itt már együtt dolgozik Jánossy Ferencsel. Szakmai együttműködésük az évek során elsősorban a gazdasági növekedés és mérés kérdéseiben szoros. Találkozásuk inspiratív, része a Lukács György családjához fűződő többretegű szellemi és baráti kapcsolatnak. 1953 és 1955 között a Csepel Csőgyár vezető statisztikusa. 1954-ben jelenik meg első tanulmánya a magyar kohászati termékek minőségéről.¹ Rényi Alfrédal vizsgálataba kezd az árreformok matematikai kérdéseiről és konvergenciájuk kritériumairól. Eredményeiket 1956-ban publikálják.

1955 végén az MTA akkor alakuló Közgazdaságtudományi Intézetébe kerül munkatársként. Mindmáig ebben az intézetben dolgozik. Innen indul ki hosszabb-rövidebb időszakokra a világ különböző egyetemei és kutatóhelyei felé kutatóként, professzorként, konferenciák szervezőjeként és résztvevőjeként, folyóiratok szerkesztőjeként. A pálya jellege itt már eldőlt. Már nem kérdés, hogy sokoldalú tehetsége és érdeklődése merre viszi: matematikus lesz-e, vagy szépirodalmi könyvek kiadója, netán művész. Az sem kérdés, hogy az establishmenethez, a hatalomhoz való viszonya valaha is elérheti-e a kritikátlan elfogadás, a passzív belenyugvás állapotát.

Az intézetben kutatási területe a matematikai növekedéselmélet és a gazdasági ciklusok elmélete. 1961-ben kandidál Leontief input-output elméletéről. Bebizonyítja a marxi termelési árak és átlagprofitráta unicitását, ezt összeköti a marshalli hosszú távú egyensúlyi árak és növekedési ráta tételével. 1964-ben Leontief vezetése alatt egy évet tölt Bostonban. A Harvardon dolgozik, és az amerikai gazdaság egyensúlyi arányairól és ciklusairól publikál. Hazafelé fél évet tölt Cambridge-ben, Richard Stone intézetében. Ettől kezdve vesz részt Anne Carter professzorral a nemzetközi input-output konferenciák

¹ Bródy András műveinek eddigi legteljesebb bibliográfiája a *Miért hagyjuk hogy így legyen?* Tanulmányok Bródy Andrásnak. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, MTA Közgazdaságtudományi Intézet. Budapest, 1994. című kötetben jelent meg. A kötetet barátai, kollégái és tanítványai készítették Bródy Andrásnak születésnapjára köszöntésül.

szervezésében, programbizottságában, előadásainak szerkesztésében és publikálásában. Augusztinovics Máriával és Martos Bélával együtt megalapítja a *Sigma* című folyóiratot. 1969-ben védi *Érték és újratemelés* című nagydoktori disszertációját, amely egy évvel később angolul is megjelenik a neves North-Holland kiadónál Amszterdamban. Az értekezés a marginalizmus és a munkaérték-elmélet általa bizonyított matematikai ekvivalenciájára épül. A mű nagy visszhangot keltett, a témában alapirodalomként kezelt, ma is idézett, a fontos tudományos teljesítmények között számon tartott írás. 1980-ban jelenik meg újabb könyve a *Ciklus és szabályozás*, 1983-ban a *Lassuló idő*, amely az Indiában 1982-ben tartott és ott Slowdown címmel megjelent előadásainak magyar fordítása.

A kutatás mellett fokozatosan teret kap az egyetemi oktatás is – sajátos kelet-európai sorsfintorként elsősorban külföldön. 1969 és 1972 között elvállalja a Lusakai Egyetem (Zambia) közgazdasági tanszékének vezetését, ahova 1974 és 1977-ben visszahívják a Business & Economics tagozat vezetésére. 1982-ben Indiában (Delhi University), 1989-ben Franciaországban (Nizza), 1991-ben Ausztráliában (LaTrobe), 1997-ben Japánban (Hitotsubashi) oktat. A Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetemen is tanít az évek során különböző tanszékek meghívásában. Négy év óta rendszeresen az egyetem elméletörténet tanszékének munkájában vesz részt angol és magyar nyelvű előadásokkal, s nem utolsósorban a diákokat és tanárokat inspiráló szellemi jelenlétével.

A kilencvenes években ismét úttörő kutatói területen kísérletezik. A termodinamika gazdasági alkalmazásainak lehetőségeiről, a gazdasági és fizikai mérés elméletéről és a hamiltoni-neumanni modellekről jelennek meg tanulmányai. Úgy találta, hogy Neumann modellje a termodinamikából jól ismert potenciálfüggvény fogalmával áll szoros kapcsolatban. Ezen analógiára támaszkodva bevezette a gazdasági entrópia fogalmát, amely publikálása után élénk vitát váltott ki a fizikusok és közgazdászok körében.

A természettudomány és a közgazdaságtudomány határait átjáró elvont kutatói érdeklődés Bródy Andrásnál nem zárja ki a napi gazdasági és társadalmi kérdésekre való közvetlen reagálás igényét. 1987 óta publicisztikai írásokat is megjelentet. Válogatott publicisztikai írásai 1994-ben *Kompország ezredfordulója*, 1996-ban *Falraborsó* címen jelennek meg.

Szakmai közéleti aktivitása ennek fényében már magától értetődőnek vehető. 1987-ben egyik szervezője a Nemzetközi Input-Output Társaságnak és megalapítja ennek *Economic Systems Research* című folyóiratát (Carfax, Abingdon). 1994-ig főszerkesztő, majd a szerkesztőbizottság tagja. 1989-ben a tudományos fokozattal bíró közgazdászok megválasztják a Magyar Tudományos Akadémia közgazdaságtudományi bizottságának elnökévé. Megbízását 1993-ban megújítják, jelenleg is tagja a bizottságnak. Részt vett a nagy presztízsű *The New Palgrave* című közgazdasági enciklopédia megjelenetésének munkálataiban is (Macmillan, London).

A nyugtalan kutató, az intézményi kényszereket nehezen tűrő ember a hivatalos elismerést is megtapasztalja. 1997-ben Széchenyi-díjjal tüntették ki. 1999-ben legmagasabb egyetemi elismerésként a Közgazdaságtudományi Egyetem díszdoktorrá avatta Bródy Andrást.

Szakmai alapállását, hangvételét jól tükrözik a *Lassuló időhöz*² írt bevezető sorai: „A közgazdasági elmélet és a nagy közgazdászok iránti minden tisztelettem ellenére, az olvasó végül is olyan szöveget kap kezébe, amely gyakorta különvéleményt tükröz, sok tekintetben szögesen elüt az általánosan elfogadott nézetektől. (...) Ami pedig a könyv végkicsendülését illeti, amely Kasszandraként vészterhes évtizedeket jövendő e sárgolyó számára: magam örülnék legjobban, ha tévedtem volna, és nem kellene farkasszemet nézni mindazzal a kellemetlenséggel, ami következik.”

(Bródy Andrással készült beszélgetésünket lásd folyóiratunk *Arcél* című rovatában.)

Bekker Zsuzsa

² Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1983.